

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum anima sit suæ potentiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVÆST. VNICA, DE ANIMA, ART. XII.

C. 1. t. 6. 3. Philosophum in 1. Ethicor.

Ad xvi dicendum, quod licet sint plura principalia membra in corpore in quibus manifestantur principia quarundam operationum animæ: tamen omnia dependent a corde sicut a primo principio corporali.

Ad xvii dicendum, quod ab anima humana in quantum vnit corpori, effluunt vires affixa organis: in quantum uero excedit sua virtute corporis capacitatem, effluunt ab ea vires non affixa organis.

In corp. 2r & artic. 9. & quart. præc. art. 3.

Ad xviii dicendum, quod sicut ex superioribus questionib[us] patet, ab una & eadem forma, materia recipit diuersos gradus perfectionis. & secundū quod materia perficitur inferiori gradu perfectionis, remanet adhuc materialis dispositio ad ulterioris perfectionis gradum. & sic secundū quod corpus perficitur in esse sensibili ab anima humana, remanet adhuc ut materiale respectu ulterioris perfectionis. & secundū hoc animal quod est genus, sumitur a materia, & rationale quod est differentia, sumitur a forma.

Ad xix dicendum, quod sicut animal in quantum animal neque est rationale neque irrationale: sed ipsum animal rationale est homo, animal uero irrationale est animal brutum; ita anima sensibilis in quantum huiusmodi neque rationalis neque irrationalis est: sed ipsa anima sensibilis in homine est rationalis, in brutis uero irrationalis.

Ad xx dicendum, quod licet una sit anima sensibilis & vegetabilis: non tam oportet quod in quocumque appareat operatio unius, appareat operatio alterius, propter diuersam partium dispositionem, ex quo etiam contingit quod nec omnes operationes animæ sensibiles exercentur per unam partem: sed uisus per oculū, auditus per aures, & sic de alijs.

ARTICVLVS XI.

Vrum anima sit sua potentia.

S. q. p. 77. 2r
t. 1.
Capit. 13. a
medio 10. 3.

DODECIMO queritur, utrum anima sit sua potentia: & videtur quod sic. Dicitur enim in lib. de spiritu & anima. Animæ habet sua naturalia, & illa omnia est, poterit namque atque vires eius id sunt quod ipsa habet accidentia & illa non sunt sua vires, & sua virtutes non sunt. Non est enim sua prudentia, sua temperantia, sua iustitia, sua fortitudo. Ex hoc expresse uidetur haberi, quod anima sit sua potentia.

Capit. 13. in
Princ. 10. 3.

¶ 2 Præt. In eodem lib. dicitur, Animæ secundum sui operis officium varijs nuncupatur nominibus. Dnamque anima dum uerget, sensus dum sentit, animus dum sapit, mens dum intelligit, ratio dum discerit, memoria dum recordatur, uoluntas dum vult. Ista tamen non differunt in substantia quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista sunt anima. Ex hoc etiam idem habetur quod prius.

Lib. Medita-
tionum c. 1.

¶ 3 Præt. Bernardus dicit, tria quædam intuer in anima, memoriam, intelligentiam & uoluntatem, & hec tria esse ipsam animam: sed eadem ratio est etiam alijs potentissimis animis. ergo anima est sua potentia. **¶ 4 Præt.** August. dicit in lib. de Trin. quod memoria, intelligentia, & uoluntas sunt una uita, una essentia: sed non nisi essentia animæ. ergo potentia animæ sunt idem quod eius essentia.

¶ 5 Præt. Nullum accidens excedit suum subiectum: sed memoria, intelligentia, & uoluntas excedunt animam. Non enim sui solum anima meminit, neque solum intelligit & vult: sed etiam alia. ergo haec tria non sunt accidentia animæ. Sunt igitur idem quod ei-

F sentia animæ, & eadem ratione alia potentia.

¶ 6 Præt. Secundum haec tria attenduntur unitatis in anima: sed anima est ad imaginem unitatis secundum seipsum, & non solum secundum accidentia. ergo praedictæ potentie non sunt accidentia animæ. Sunt igitur de essentia eius.

¶ 7 Præt. Accidens est quod paret ad esse, &

præter subiecti corruptionem: sed potentia

ne non possum abesse. ergo non sunt acci-

dentia animæ: & si idem quod prius.

¶ 8 Præt. Nullum accidens est principium substantialis differentiae, quia differentia copia de rei quæ significat quid est res: sed potest esse principium differentiarum substantialium, secundum sensum, rationale secundum nem, ergo potentie non sunt accidentia animæ: sunt ipsa anima qua est forma corporis. Natura est principium substantialis differentiae.

¶ 9 Præt. Forma substantialis est virtus, & accidentia: sed accidentalis est serpens agere, aliam potentiam mediæ. ergo & substantialis igitur anima sit forma substantialis, poter- bus agit non sicut aliud quam ipsa.

¶ 10 Præt. Idem est principium essendi operandi,

sed anima secundum seipsum est principio-

di, quia secundum suam essentiam est sua

essentia est principium operandi: & pri-

nihil est aliud quam principium operandi: igitur anima est eius potentia.

¶ 11 Præt. Substantia animæ in quantum est ad intelligibilia, est intellectus possibilis, cum autem est actu, est agere: sed esse actu & es-

tia non significant aliud quam ipsam esse

potentia & in actu. ergo anima est intellectus & pos-

sibilis: & eadem ratione est sua poten-

cia.

¶ 12 Præt. Sicut materia prima est in parti-

mas sensibiles, ita anima intellectus est in parti-

mas intelligibiles: sed materia prima

est potentia. ergo anima intellectus est sua po-

tentia.

¶ 13 Præt. Phil. in lib. Ethic. dicit, quod es-

intellectus: sed hoc non est nisi rationa-

lis, ergo anima est intellectus, & eadem

est etiam sua potentia.

¶ 14 Præt. Philo. in 2. de anima dicit, quod es-

actus primus, sicut scientia: fed scientia est in-

tum principium actus secundi qui est intellectus:

ergo anima est immediatum principium operar-

iarum: sed immediatum principium operar-

dicitur potentia. ergo anima est sua po-

tentia.

¶ 15 Præt. Omnes partes sunt contributio-

rum quia totum consistit ex paribus: sed par-

tes sunt partes eius, ut patet 1. de anima.

substantiales animæ, & non sunt eius acci-

dentia.

¶ 16 Præt. Forma simplex non potest esse

sed anima est forma simplex, ut supra ostendit.

ergo non potest esse subiectum accidenti-

æ ergo qua sunt in aia non sunt eius acci-

dentia.

¶ 17 Præt. Si potentia sunt accidentia animæ

ret quæ ab essentia eius fluant, accidentia con-

pria causantur ex principiis subiecti: sed esse

animæ cū sit simplex, non potest esse causa tan-

tatis accidentiæ: quantum appareat in geni-

ma. potentia igitur animæ non sunt eius ac-

centientia. Relinquit ergo quod ipsa anima sit sua po-

tentia.

SED CONTRA, sicut se habent essentia & ac-

cidentia, ita se habent potentia & acci-

dentia.

sed in solo Deo idem est esse, & agere, ergo in solo Deo idem est potentia & essentia. Anima ergo non est sua potentia.

N2 Præterea. Nulla qualitas est substantia: sed potentia naturalis est quædam species qualitatis, ut patet in prædicamentis: ergo potentiae naturales animæ non sunt ipsa essentia animæ.

RESPONDENS. Dicendum, quod circa hanc questionem sunt diuersæ opinions. Quidam enim dicunt, quod anima est sua potentia: alij vero hoc negant dicentes potentias animæ esse quædam proprietates ipsius. & ut harum opinionum diuersitas cognoscatur: scindum quod potentia nihil aliud est quam principium operationis alicuius, siue sit actio, siue passio: non quidem principium, quod est subiectum agens aut patiens: sed id, quo agens agit, aut patiens patitur: sicut ars edificativa est potentia in edificatore, qui per eam edificat, & calor in igne qui calore calefacit, & siccum est potentia in lignis, quia secundum hoc sunt combustibilia, ponentes igitur quod anima sit sua potentia, hoc intelligunt, quod ipsa essentia animæ sit principium immediatum omnium operationum animæ, dicentes quod homo per essentiam animæ intelligit, sentit, & alia huiusmodi operatur, & secundum diuersitatem operationum diuersi nominantur. Sensus quidem in quantum est principium sentiendi: intellectus autem in quantum est intelligendi principium, & sic de alijs: ut pote si ignis calorem nominaremus potentiam liquefactuam, calcituam, & desiccatuam, quia hec omnia operatur. Sed hec opinio stare nō potest, primo quidem quia unum quodque agit secundum quod actu est illud sci-
lēt, quod agit. Ignis enim calefacit non inquantum actu est lucidum, sed in quantum est actu calidum, & exinde est quod omne agens agit sibi simile, unde oportet quod ex eo quod agitur consideretur principium quo agitur. Oportet enim utrum que esse conforme. vnde in 2. Physico. dicitur, quod forma & generans suni idem specie. Cum ergo id, quod agit non pertinet ad esse substantiale rei impossibile est quod principium quo agit sit aliquid de essentia rei, & hoc manifeste apparet in agentibus naturalibus. Quia enim anima naturale in generatione agit transmutando materię ad formam, quod quidem fit secundum quod materia prima disponit ad formam, & tandem consequitur formam secundum quod generatio est terminus alterationis, neccesse est quod ex parte agentis id, quod immediate agit sit forma accidentalis correspondens dispositioni materie: sed oportet ut forma accidentalis agat in virtute formæ substantialis, quia instrumentum eius, alias non induceret agendo formam substantialem. Et propter hoc in elementis non apparent aliqua principia actionum, nisi qualitates actiue & passiue, que tam agunt in virtute formarum substantialium, & propter hoc earum actionem, non solum terminat ad dispositiones accidentales, sed etiam ad formas substantiales. Nam & in artificialibus actione instrumentum terminat ad formam intentam ab artifice. Si uero est aliqd agens, quod directe & immediate sua actione producat substantialia, sicut nos dicimus de Deo, qui creando producit rerum substantialias, & sicut Auic. dicit de intelligentia agente a qua est ipsum fluant formæ substantialies in istis inferioribus, hmo agens agit per suam essentiam. & sic non erit in eo aliud po-

A terria actiua & ciuis essentia. De potentia vero passiuæ manifestum est, quod potentiæ passiuæ quæ est ad actum substantiale est in genere substantia, & quæ est ad actum accidentalē est in genere accidentis per reductionem, sicut principium, & non sicut species completa: quia unumquodque genus dividitur per potentiam & actum. Vnde potentia homo est in genere substantia, & potentia album est in genere qualitatis. Manifestum est autem, quod potentiæ animæ sunt actiue siue passiue, non dicuntur directe per seipsum ad aliquid substantiale: sed ad aliquid accidentale. & similiter esse intelligens vel sentiens actu, non est esse substantiale sed accidentalē, ad quod ordinatur intellectus, & sensus. & similiter esse magnum vel parvum, ad quod ordinatur vis agmentativa. Generativa vero potentia, & nutritiva ordinantur quidem ad substantiam producendam vel conferuandam: sed per transformationem materiae. Vnde talis actio sicut & aliorum agentium naturalium, fit a substantia mediante principio accidentali. Manifesta est ergo, quod ipsa essentia animæ non est principio immediatum suarum operationum: sed operatur mediante principiis accidentalibus. Vnde potentia animæ non sunt ipsa essentia animæ: sed proprietas eius. Deinde hoc apparet ex ipsa diuersitate actionum animæ, quæ sunt genera diuersæ & non possunt reduci ad unum principium in medium, cum quidam earum sint actiones & quædam passiones, & alii huiusmodi differentiæ differantur, quod oportet attribui diuersis principiis. & ita cum essentia animæ sit unum principium, non potest esse immedietum principium omnium suarum actionum: sed oportet quod habeat plures, & diuersas potentias correspondentes diuersitatibus suarum actionum. Potentia enim in actu dicitur correlative. Vnde secundum diuersitatem actionum, oportet esse diuersitatem potentiarum. & inde est quod Philos. in 6. Eth. dicit quod scientificum anima quod est necessarium & ratiocinatum quod est continentium, sunt diuersæ potentiae: quia necessarium & contingens, genera differunt.

EAD PRIMVS ergo dicendum, quod liber iste de spiritu & anima, non est August. sed dicitur eu iusdam cisterciensis suis: nec est multum curandum de his, quae in eo dicuntur. Si tamen sustineatur potest dici, quod anima est sua potentia vel lux vires, quia sunt naturales proprietates eius. Vnde in eodem lib. dicitur quod omnes potentiae sunt una anima, proprietates quidem diuersæ: sed potentia una & est similis modus dicendi, sicut si diceretur quod calidum lucidum & leue sunt unus ignis. & similiter dicendum ad secundum, tertium, & quartum.

AD QUINTVM dicendum, quod accidens non excedit subiectum in essendo: excedit in in agendo. color enim ignis exteriora calefacit. & est hoc potentia animæ excedens ipsam, in quantum anima intelligit & diligit non solum se: sed etiam alia. August. autem inducit hanc rationem comparans notitiam & amorem ad mentem, non ut ad cognoscendum & ad amantem: sed ut ad cognitum & amatum. Si. secundum hanc habitudinem compararet ad ipsam ut accidentia ad subiectum, sequeretur quod anima non cognoscet & amaret nisi se. Vnde fortassis secundum hunc intellectum dixit quod sunt una vita, una essentia: quia notitia in actu est quadammodo cognitum, & amor in actu est quadammodo ipsum amatum.

Quæst. dil. S. Tho. FF. AB

Cap. I. & 9.
10.5.

D. 51.

QVÆST. VNICA, DE ANIMA, ART. XIII.

Ad sextum dicendum, quod imago trinitatis in anima attenditur non secundum potentiam tantum; sed etiam in essentiâ, sic enim representatur una essentia in tribus personis licet deficiente. Si autem anima esset sua potentia, non esset distinctio potentiarum ab invicem nisi solis nominibus. & sic non representaretur conuenienter distinctio personarum, qua est in diuinis.

Ad septimum dicendum, quod tria sunt genera accidentium. Quodam enim causantur ex principiis speciei & dicuntur propria, sicut risibile homo: quedam vero causantur ex principiis individui, & hoc deinde quia uel habent causam permanentem in subiecto, & haec sunt accidentia inseparabilia, sicut masculinum & femininum, & alia huiusmodi: quodam vero habent causam non permanente in subiecto, & haec sunt accidentia separabilia, ut sedere & ambulare. Est autem causa omni accidenti quod non sit de essentia rei, & ita non cadit in definitione rei, unde de re intelligimus quod quid est, abique hoc per intelligamus aliquid accidentium eius: sed species non potest intelligi sine accidentibus, que consequuntur principium speciei: potest tamen intelligi a linea accidentibus individui etiam inseparabilibus: sine separabilibus uero esse potest non solum species, sed & individuum, potentia vero animæ sunt accidentia, sicut proprietates, unde licet sine illis intelligatur quid est anima, non autem animam sine eis esse est possibile, neque intelligibile.

Ad octavum dicendum, quod sensibile & rationale secundum quod sunt differentiae essentiales, non sunt unum a sensu & intellectu: sed ab anima sensu & intellectu.

Ad novum dicendum, quod quare forma substantialis non sit immediatum principiu actionis in agetibus inferioribus, offensum est.

Ad x. dicendum, quod anima est principium operandi: sed primum non proximum. Operantur, non potentia virtute anime, sicut & qualitates elementorum in virtute formarum substantialium.

Ad xi. dicendum, quod ipsa anima est in potentia ad ipsas formas intelligibiles: sed ipsa potentia non est essentia anime, sicut nec potentia ad statuam que est in re, est essentia rei. Sic enim actus & potentia non sunt de essentia rei, quoniam actus non est essentia rei.

Ad xii. dicendum, quod materia prima est in potentia ad actionem substantialiem, qui est forma, & ideo ipsa potentia est ipsa essentia eius.

Ad xiii. dicendum, quod intellectus est, quod intellectus dicitur id, quod est potius in homine sicut ciuitas dicitur esse rector ciuitatis: non tamē hoc dictum est eo, quod essentia anime sit ipsa potentia intellectus.

Ad xiv. dicendum, quod similitudo inter animam & scientiam attenditur secundum quod utraque est actus primus: non autem quantum ad omnia, unde non potest quod anima sit immediatum principium operationum, sicut scientia.

Ad xv. dicendum, quod potentia anime non sunt partes essentiales anime quasi constituentes essentiam eius: sed partes potentiales, quia uirtus anime distinguuntur per huiusmodi potentias.

Ad xvi. dicendum, quod forma simplex que non est subsistens, uel si subsistit que est actus purus, non potest esse subiectum accidentis. Anima autem est forma subsistens & non est actus purus, loquendo de anima humana. & ideo potest esse subiectum potentiarum quarundam, scilicet intellectu-

etus & voluntatis: potentia autem sensitiva & triplex pars sunt in composite, sicut in linea, quia unus est actus, eius est potentia, usque ad Philo, in lib. de somno & uigilia.

Ad xvii. dicendum, quod licet anima in essentia, tamen est in ea potentia & uoluntas, habet diuersam habitudinem ad res diversas, & etiam comparatur ad corpus, & propter ab una essentia animæ possunt procedere diversae potentiae.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum potentiae distinguantur per diuersas

Tertiodecimo queritur de distinctiis animalium. Vtrum videlicet distinguitur per obiecta. Et videtur, quod non sunt traria sunt que maxime distin: sed contra obiectorum non diversificat potentia: nam potentia albii, & nigri est visus, ergo distinctio obiectorum diversificat potentias.

Prat. Magis differunt quia differentia substantiarum, quam quae differentia accidentium.

Instantiam, sonus autem & colorum secundum.

Cum igitur haec

candem potentiam pertineant, nullo modi

rum facit differre potentias.

Prat. Si differentia obiectorum

versitas potentiarum, eportet obiectum

causa identitatis, in posse

mus autem quod idem obiectum

potentias se habet. Idem enim distinguitur & desideratur, bonum enim in obiectum uoluntatis ergo differentia non est causa diversitatis potentiarum.

Prat. Vbi est cadem causa, si idem obiectum ergo obiecta diversa dñe, sificarent poten-

tas, oportet quod diversitas causarum in

potentia, hoc autem non videtur.

Instantiam, quodam obiecta diversa comparantur ad diuersas potentias, sicut sonus & colorum, & uisum: & iterum ad unam potentiam, et ad imaginationem & intellectum. Ratione ergo quod differentia obiectorum, non diuerterit potentiarum.

Prat. Habitus sunt perfectiones poten-

ti perfectibilis enim distinguuntur per pri-

proprias, ergo potentia distinguuntur de-

habitus, & non secundum obiecta.

Prat. Omne quod est in aliquo, est secun-

dum recipientis: sed potentia anima immo-

nis corporis, sunt enim aliis organis dis-

tinguntur secundum organa corporis.

Ksecundum obiecta.

Prat. Potentia anime non sunt ipsa anime,

sed proprietas eius: proprietas fluunt ab essentia eius.

Ab uno autem non

unum immediate, ergo una sola potentia

est prima fluens ab essentia anime, & me-

ea fluunt aliae secundum aliquem ordinem.

Potentia anime differentia secundum ordi-

nen secundum obiecta.

Prat. Si potentia anime sunt diuersae,

quod una carum oritur ab alijs quinque

omnes oriri ab essentia anime, immo